

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

ВІДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців
в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків
1 УД УНА

СПІВУЧАСНИ: Братство Українських Січових Стрільців,
Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк.,
Українська Стрілецька Громада в Канаді.

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:

United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers
of 1 Ukrainian Division UNA in association with:

Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian
Insurgent Army, Inc., Brody-Lew, Inc., Ukrainian War Veterans'
Association in Canada.

Address: P.O. Box 279, Stn "D", Toronto 9, Ont., Canada

Editorial office in USA:

Mr. I. Kedryny-Rudnytsky, 43-25 49th St., Long Island City, NY 11104
U. S. A.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціалами автора не завжди
відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скроочувати статті і спрощувати мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Англія 1:10.0	0:5:0	ЗСА 6.00 дол.	1.50
Австрія 100 австр. шіл.	20	Канада 6.00 дол.	1.50
Аргентина 670 пез.	120	Німеччина 20 и. м.	3.50

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Аргентина:

Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, Argentina.

Австрія:

Dr. S. Naklowycz
Dresdner Str. 124/III/19
1200 Wien XX., Austria.

Kiev Printers Ltd. — 860 Richmond St. West, Toronto 140, Ontario,

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1973 Торонто - Нью Йорк ч. 5-6 (67-68)

ЗМІСТ

Стор.	
2	Грицько Чупринка: У різдвяну ніч (вірш)
3	М. М.: З приводу 2-го СКВУ
6	Іван Поритко: Рік 1974 — 60-річчя УСС
10	Іван Хома: У розшуках за могилою друга
17	Д-р М. Малецький: У 30-ліття 1-ої УД УНА
25	В. Ілащук: В денікінському полоні в Дарниці 1919 р. (докінчення)
59	Д-р В. Трембіцький: Санітарна блокада України 1919 р.
67	Ф. Кордуба: "Мирова програма" та мілітарна політика СРСР
81	Петро Самутин: Командний склад 11-ї Січової Стрілецької Дивізії 1920 р. (докінчення)
87	О. Луцький: Делегатські Зіїзи Братства Дивізійників
95	: Резолюції 4-го Делегатського Зіїзу
97	Д-р Р. Дражньовський: Звернення до членів Братства
99	Д-р Р. Дражньовський і Р. Гасцький: Лист до Президії 2-го СКВУ
101	Р. Романович: Вояцький вечір у Вінніпегу
103	Р. Колісник: Дивізійний Ювілей у Гамільтоні
107	М. П.: Баль комбатантів у Торонті
113	УВАН (Вінніпег) Комунікат ч. 1/73
115	Лист з Європи (Михайло Добрянський)
	Ті, що відійшли
117	О. Палієнко (117), П. Калиновський (117), Я. Пічкан (118)
120	Різне
128	Зміст (англ. мовою)

Іван Хома, пор. УПА

У РОЗШУКАХ ЗА МОГИЛОЮ ДРУГА

Проминуло багато років від того часу, коли я залишив рідні землі. Ще більше часу пройшло відтоді, коли я в рядах Української Повстанської Армії — подружив з другом Моряком. Це був час, коли УПА ще сильним фронтом боронила свій народ перед насильством ворога. Пізніше з другом Моряком нам простелився спільній шлях на Захід.

Не легко було розставатися з друзями зброєю. Залишаючи рідні землі, мені здавалося, немов би зраджував рідну землю. Чим ближче ми піджодили до большевицько-польського кордону, тим на душі становилося тяжке і тяжке.

Перейшовши щасливо границю, ми зупинилися на декілька хвилин на узгір'ї, звідки був прекрасний вид на Сян і околиці. Я до болю відчував розлуку з рідним краєм. Мені хотілося бодай сказати тим горам — гому від них відходжу.

Друг Моряк зауважив мої переживання. Він підійшов до мене і тихо промовив: «Мені теж не легко відходити...» А потім повернувся лицем на схід, підніс руку, ніби на прощання, і, ненаге клятву виголосив: «Україно, прости! Ми тебе не залишаємо, ми скоро повернемось назад».

Моряк — гарний, горнявий, стрункий, середнього росту, веселої вдагі, і дуже товарицький. Він ніколи не визнавав переготовий ворога над собою, ніколи не приявляв утоми, завжди був готовий іти в бій. Літом 1947 р. він з групою повстанців перешов з Закерзоння в Україну. Його зверхником у тому часі доводилося дуже часто гути похвальні вислови Потапа про молодого Моряка.

В повстанській дійсності деколи траплялося так, що вояк, опинившись в нових обставинах, важко достосовувався до них. Однаже таких познак не було у друга Моряка, ход по приході в Україну дійсність для нього змінилася на далеко гіршу. Моряк своєю поведінкою виробив собі довір'я друзів, командирів і зверхників. Тому йому часто давали завдання,

які вимагали власне повного довір'я. Одне з них, наприклад — це охорона к-ра Рена, який, з важливим завданням перешов з Закерзоння на схід в Україну.

В місяці серпні 1949 р. під час наступу большевиків на повстанський табір на горі Магура, Моряка поранено в ліву ногу вище коліна. Наступ большевиків був дуже сильний і виглядало, що ніхто не вийде живий з ворожого отогення. Моряк багув, як у завзятому бою гинуть друг за другом. Не зважаючи на своє поранення, він вистрілює всі свої набої з автомата. Опісля лише з пістолею в руці погав повзати від одного вбитого до другого, збираючи від них зброю та амуніцію та продовжуючи вогонь по ворогові. Таким гином він уможливив відступ багатьом друзьям, залишаючися сам в таборі. А коли гураганий вогонь большевиків дещо притих, Моряк кинув в'язку гранат і останками сил продерся в бік густого лісу, вириваючись з ворожого отогення. Перед вегором він наткнувся на пастухів під лісом, які ним заопікувалися та передали його місцевим повстанцям.

Я зустрінув Моряка вже після бою 23 серпня в лісі над селом Орявчик. Ще сьогодні багу його, як він переживав втрату своїх друзів та горів бажанням помстити їхню смерть.

Моряк був ще дуже слабий, але помалу вже приходив до сил, та заявляв, що він вже готовий до дальших завдань.

Пізною осінню 1949 р., пробираючись на Захід, наша група опинилася в дуже важких умовах. Больщевики зосредоточили свої сили, щоб не пропустити нас на американську окупаційну зону. Сніг ги радше наші сліди на снігу давали большевикам можливість устійнювати місце нашого постою і тому не раз доводилося нам прориватися з большевицького отогення. В одному з таких отогенів Моряка поранено розривною кулею в праву руку вище ліктя. Розривна куля проломила і розторщила кістку.

Сильна большевицька погоня, голод, холод, сніг, обтяження раненим створювало майже безвиглядну ситуацію для повстанців. Моряка часто треба було нести на плечах або на ношах, а ми були й без того виснажені. Коли наші сили погали гимраз більш підупадати, готові Рубан і Пас-Юрко прийшли до висновку, що треба нам розстatisя з раненим Моряком, якщо маємо виконати наше доругення.

Командир групи Орест здавав собі добре справу з важкого положення і теж шукав найкращого виходу з нього, але

це була ситуація, в якій не було багато можливостей. Думка обох готових була логічна, але як було можна розстatisя з другом, коли він ще живий? Командир Орест наказав дальший марш.

Треба було сходити з гори в долину. Перший сходить Рубан, другий Пас, третій ранений Моряк і інші. Рубан, фізично найбільше сильний, скотився перший з гори вниз мов мала лявина. Ніхто не міг втриматися на сніговій горі, що вже говорить про раненого? Моряк, падаючи, знепритомнів. Ми погали відтирати його. Чотові знову висловили думку, що з раненим нам не виконати завдань.

Коли Мояк прийшов до притомності він рухом руків по-клікав командира до себе. Цей підійшов і допоміг Морякові присісти на пеньку. Якусь хвилину запанувала мовганка, а потім Моряк промовив: «Друже зверхнику, я розумію і здаю собі справу з нашого дуже важкого положення — ми у безвихідній ситуації. Перед вами ще важне завдання. Не обтяжуйте себе мною. Не наражуйте на ще більшу небезпеку себе через мене. Прошу вас сповніть мою волю. Дострільте мене і накрійте мое тіло десь тут змелю, а коли земля замерзла, то снігом. Без мене вам буде далеко легше. Рятуйте себе і поїтуту, що при вас». По коорткій перерві він додав: «Мені не прикро вмирати — це за Україну, хоć дуже жаль, що не накриє мене українська земля. Зверхнику, прошу не думайте багато, а сповніть мою волю».

Командир Орест задеревів. Він стояв ще декілька хвилин і думав, а потім витягнув пістолю «Токарева» і з нею в руці підійшов до обидвох готових, що сиділи на боці і розмовляли. Він рішуче заявив обидвом готовим: «Коли ще раз загую розмову на тему Моряка, змісця застрілю одного з вас; первім буде той, хто буде близьче мене. Моряка беремо на племі і несемо так довго, як це тільки буде можливе. З ним розстанемось в останніх хвилинах нашого життя. Зрозуміло?» Оба готові тільки відповіли: «Так, друже командире».

Добивши до американської окупаційної зони Австрії, ми примістили Моряка в лікарні міста Лінц. Та врятувати Моряка не було вже сил. 6 грудня 1949 р. він помер. В 1950 р. наказом Ч. 1 Української Головної Визвольної Ради в Україні його відзначено Золотим Хрестом Бойової Заслуги першої класи, — найвище відзначення Української Повстанської Армії.

Знаючи Моряка з України і останнього часу його життя, не раз я думав про нього. Хотілося знати, хто його поховав, і де спогли тлінні останки цього хороброго воїна УПА. Я декілька разів запитував різних друзів, які повинні були б знати про це, але не одержував від них відповіді довгими роками. Потім мені сказали, що Моряк похованний на цвинтарі в місті Лінц і правдоподібно хтось поставив йому пам'ятник. Я постановив собі, що як тільки буду мати можливість відвідати Європу, знайду могилу Моряка.

Нагода прийшла досить пізно, бо аж весною 1970 р. Прибувши до Європи, я був певний, що в українських установах у Мюнхені знайду якісь записи про нього. На превеликий жаль, я помилився. Діставши дві адреси людей, які живуть у Лінці, мені нікого іншого не залишилося, як поїхати туди й вести розшуки на власну руку.

До Лінцу я приїхав 14 березня 1970 р. Зараз на другий день я розшукав о. д-ра Стасюка, адресу якого дістав у Мюнхені. Я розказав йому хто я, і про що мені йдеться. Священик здивовано прислухувався, а потім дав мені таку відповідь: «Це досить безвиглядна справа. Ви хотієте когось знайти після таких довгих років? Я в тому часі був тут парохом, але про такого головівка нікого не гув і не знаю».

Однак відповідь о. д-ра Стасюка мене не зневірила. Взявши таксівку, я поїхав до міста Штаєр. Тут Моряк зустрівся вперше з австрійською поліцією в американській зоні Австрії. Тут він дістав перші застрики проти інфекції і звідси його вже автом відіслано до Лінцу.

На основі зібраних вістей у Штаєві я міг думати, що Моряка перевезено до Загального Шпиталю в Лінці і я, не тратячи часу, знову іду до Лінцу.

В лікарні з допомогою сестер я переглянув цілий архів, але — на жаль — прізвища «Моряк» не знайшов. Зневіреній вийшов з лікарні і в шпитальнім подвір'ї, присівши на лавочку, погав міркувати, що мені далі робити. Нараз мій зір зупинився на хресті між домами. В мене промайнула думка, що це хрест на шпитальній каплиці, і що можливо, в каплиці є священик, який може мені допомогти.

Я вернувся до канцелярії шпиталю і сказав, що хотів би багати священика, якщо він тут. Священик, до якого потелефонував урядник, сказав прийти до нього до каплиці.

Коли ми привіталися, я дізнався, що це духовник, до якого я мав листа з Мюнхену від п. Комаринського, отець д-р Поліха.

Вислухавши мене, о. д-р Поліха пішов зі мною до шпиталю і тут ми вже обидва погали переглядати картотеку. В архівному відділі ми втратили багато гасу, а прізвища Моряк так і не знайшли. Тоді ми погали знову від погатку, але вже не шукали Моряка, а пацієнта, що мав прострілену руку. По довшому гасі натрапляємо на такого хворого на прізвище Степан Вішко. До тих панерів підішти документи хворого на прізвище Павло Ющенко.

Дуже ввігливи були сестри шпиталю. Вони розшукали всі документи, що були пов'язані з тими двома прізвищами. Маючи все потрібне перед собою, ми ствердили, що Ющенко — це сл. п. Моряк. Тут я прийшов до висновку, що Моряк перше прізвище подав неправдиве, маючи надію, що він вийде зі шпиталю. Коли ж побагив, що його стан безвихідний, він подав правдиві дані про себе. Вони в документах подані так: Ющенко Павло, народжений 25. 5. 1924 р. в Вішко, православний, поранений 26. 11. 1949 р. До шпиталю привіз його «Унфальамбулянс» г. 72.12.40006, помер 6. 12. 1949 р. о год. 19.30, протокол секції 11585.773 8. 12. 49 р. Протокол підписав д-р Бауер. В шпиталі був під опікою д-ра Дірнберга. Причина смерти — тетанус. У відділі секції знайдено, що Ющенка похоронено на цвинтарі Санкт Мартін, віддаленому 15 км. від міста.

Попрощаючись з о. д-ром Поліхом і подякувавши за велику допомогу, я поїхав на цвинтар.

В канцелярії цвинтаря мені сказали, що Ющенка в 1950 р. перевезли на цвинтар в Астен. Іду туди. Адміністратор цвинтаря, — людина добра, і помогав мені, як тільки міг. На жаль, в церковних книгах не знайшов жадної нотатки про Ющенка. Ходили ми разом на цвинтар і шукали прізвища Ющенка, але і це нікого не дало. Адміністратор цвинтаря старався мене переконати, що це мусить бути якась помилка, бо він цвинтарем опікується понад двадцять років і про перевезення якогось тіла на їх цвинтар не пам'ятас. Він висловив мені своє співгуття, жалував, що не може більше допомогти і пішов додому.

Я був уже дуже голодний і перетомлений, тому пішов до найближчого ресторану, щоб щось перекусити. Тут старав-

ся нав'язати розмову з власником гостинниці та присутніми гістьми. Але ніхто не пригадував нікого, що могло б мене навести на слід Ющенка.

Однак, хот не було в цьому жадної логіки, я ще раз вернувся на цвинтар. В глибокому снігу я бродив від могили до могили — без успіху. Добре перемерз, тому постановив вертатися. Вже при брамі я ще раз гомусь зупинився, ненаге б хотів з кимось попрощацяся. В тій хвилині мій зір зупинився на православному хресті. Я побіг назад. На хресті побагив вирізьблений тризуб і прізвище «Ющенко». Нерви мої нараз відпружилися, я відгував велику стому. Я довго стояв над могилою і молився.

Пор. Іван Хома над могилою друга Ющенка-Моряка в Астен, Австрія.

Користаючи ще з денного світла, я зробив кілька світлин. Потім ще раз вернувся до гостинниці. Задоволений з приходу вже неогікуваного успіху, я гостив усіх присутніх в ресторані. Може гості дивилися на мене як на дивака, але я відгував свого роду вдоволення, якщо в таких випадках загалом можна відгувати вдолення. Декілька австрійців виявили охоту побагити місце спогинку Ющенка-Моряка. Там вони

зробили мені з моого апарату ще кілька знімок. Потім я пішов ще раз до церковного уряду. Тут я просив про опіку над гробом та залишив гроши на Служби Божі. Вногі я вийхав з Астен.

Велике спасибі о. д-рові Полісі за його допомогу у розшуках та людям доброї волі, які, не знаючи Ющенка-Моряка, опікувалися ним в часі лікування і подбали про його могилу.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

З радісним празником Різдва Христового та Новим Роком всіх колишніх вояків Української Повстанської Армії, Братні Комбатантські Організації і весь Український Народ

вітає

**ГОЛОВНА УПРАВА
ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА**

**ЗІ СВЯТАМИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА З НОВИМ РОКОМ**

**ЩИРО ПОЗДОРОВЛЯЄМО
ВСІХ ШАНОВНИХ ЖЕРТВОДАВЦІВ
ЯК ТЕЖ УСІХ ПОВАЖАНИХ ЗБИРАЧІВ
ЛИСТОПАДОВОЇ ЗБІРКИ**

Христос Родився!

Славмо Його!

Суспільна Служба Комбатантів

Д-р М. Малецький

У 30-ЛІТТЯ 1-ОЇ УД УНА

“За свій рідний край, за стрілецький звичай, за волю України”.

Під цим кличем відзначала наша громада у широкому світі 25-ліття і тепер відзначає вже 30-ліття створення Української Дивізії.

Чому і чим саме ця дата, — дата творення Дивізії — являється важливою, чому їй надаємо таку велику вагу, що вона собою представляє та що символізує?

Відповідь на ці питання включає в собі рівночасно первін розумового та емоційного порядку. Відповідь ця можлива тільки в розумінні та контексті суспільно-національних процесів, які відбувалися тоді в українському народі.

Киньмо на хвилину оком назад і погляньмо на ситуацію на рідних землях з-перед 30-ти років. Війна вже в четвертому році, донедавна переможні німецькі армії зазнають щораз то дошкільніших ударів на всіх фронтах, території окуповані німцями опановуються явніше діями підпільних патріотичних організацій, весняна німецька господарка дезінтегрується. Для критичного аналітика тодішньої ситуації війна для держав осі була вже програною.

І саме в той час, у квітні (28) 1943 р., певні німецькі кола на чолі з львівським губернатором Вехтером дістають згоду вищих чинників на творення української дивізії. Український Центральний Комітет, що його очолював проф. Вол. Кубійович, піддержує цю ініціативу. Щоправда Український Центральний Комітет презентував тоді лише наш легальний сектор, функції політичного проводу залишилися за українським підпіллям. Проте впливу УЦК на певні прошарки українського громадянства не можна було не доцінювати. Створено Військову Управу і дуже скоро приступлено до набору добровільців. Відповідь українського громадянства, а спеціально молоді, була дуже ентузіастична й уже по кількох тижнях кількість зареєстрованих добровольців перейшла була 80 тисяч.